

Restauratie protestantse kerk Helenaveen bUV]^

Protestantse kerk en zondagsschool aan de Soemeersingel in Helenaveen. (Foto: Marius van Deursen)

Jan de Vries kent de gebouwen en het restauratieplan op zijn duimpje. Hij wijst talloze scheuren in muren, verdrukte en losgewrikte stenen en verrot houtwerk aan, die de aanpak van de fundering en de restauratie noodzakelijk maken. (Foto: Marius van Deursen)

Op deze foto is de deplorabele toestand van muren, stucwerk en daklijsten goed zichtbaar. (Foto: Marius van Deursen)

HELENAVEEN – Nog deze herfst wordt begonnen met de restauratie van de protestantse kerk aan de Soemeersingel in Helenaveen. Kerk, zondagsschool en pastorie vormen samen een waardevol cultuurhistorisch ensemble dat de status van Rijksmonument heeft. In het restauratieplan wordt nu eerst de kerk onderhanden genomen.

De kerk, een eenvoudig zaalvormig kerkgebouw dat in de architectuur elementen heeft van de Waterstaatsstijl, dateert van 1867. Het gebouw is tijdens zijn bijna 150-jarig bestaan vrijwel ongewijzigd gebleven. Het onderscheidt zich in deze stijl met een gestuct gewelfd plafond in kruisboogribbenpatroon. De meeste Waterstaatskerken hebben een houten plafond.

Voor restauratie van het hele ensemble zou een bedrag nodig zijn van circa 1.470.000 euro. Dat bedrag heeft de restauratiecommissie nog niet bij elkaar weten te sprokkelen, maar wel bijna de voor de restauratie van de kerk benodigde ruim 730.000 euro. Onlangs stelde de gemeente Deurne 45.378 euro beschikbaar. Voor het binnenhalen van de nog ontbrekende 40.000 euro bij diverse fondsen heeft de kerkenraad nu goede hoop op een positief advies van de Protestantse Kerk in Nederland (PKN).

Steun en toeverlaat van de kerkenraad van de Protestantse Gemeente Helenaveen bij dit restauratieproject is voormalig ouderling Jan de Vries. Hij heeft in de loop der jaren enorm veel kennis vergaard over de bouwkundige constructie van vooral de kerk en de zondagsschool, de wegen die bewandeld moeten worden in het fondsenwervingstraject, de speciale eisen die gesteld worden aan de restauratie van monumentale gebouwen, etc. Gerard Bakker, ouderling kerkrentmeester: "Jan kent het restauratieplan op zijn duimpje. Beslissingen nemen doen we gezamenlijk in onze vergaderingen, maar dan wel op basis van gedegen voorbereiding. En daarbij neemt Jan ons, met advies van deskundigen, bijzonder veel werk uit handen. Verder kunnen we als kleine gemeente voor dit project rekenen op boekhoudkundige ondersteuning van een van onze gemeenteleden. Dat is allemaal fantastisch geregeld."

De kerkenraad verwacht eind september 'groen licht' van PKN. Daarna zal de aansprakelijkheidsstelling nog geregeld moeten worden. Na goedkeuring en garantstelling door de Stichting Kerkelijk Geldbeheer (SKG) kan de opdracht voor de restauratie pas officieel worden verleend.

Renovatieplan

Het werk zal uitgevoerd worden door Aannemingsbedrijf Nico de Bont uit Vught, dat zich gespecialiseerd heeft in de restauratie van monumentale gebouwen. In het voortraject heeft het bedrijf bij het opstellen van het plan ook geadviseerd. Voor aanvang van de werkzaamheden zal voor de gemeenteleden nog een volledig gedocumenteerde informatiebijeenkomst gehouden worden over de restauratie.

Het laatste groot onderhoud aan de kerk, zondagsschool en pastorie is gepleegd in 2004. Toen zijn alle lekkages gedicht. Die waren vooral ontstaan door slecht gemaakte goten waarvoor te dun lood gebruikt was en te weinig krimpstukken. Dat daarmee de toekomst van de gebouwen niet verzekerd was, was toen al duidelijk, volgens Jan de Vries. Al gauw genoeg daarna werd begonnen met het inventariseren van de mankementen aan de gebouwen, werd een renovatieplan opgesteld en volgde overleg met het aannemingsbedrijf, de gemeente, Monumentenhuis Den Bosch en

Monumentenwacht.

Vanwege de weinig stabiele ondergrond bleken de funderingen van kerk en zondagsschool zodanig verzakt te zijn, dat enorme scheuren in de muren waren ontstaan en de gevels van kerk en zondagsschool uit het lood staan. Die ondergrond is weinig stabiel, omdat grondlagen afgezet Maaszand worden afgewisseld met veenlagen. Die funderingen zullen gestut worden. Een enorm karwei, volgens De Vries. Omdat ook de fundering van de zondagsschool verzakt is hoopt de kerkenraad dit onderdeel van de restauratie meteen ook bij de zondagsschool uit te kunnen voeren. "Dat zou het meest logisch en kostenbesparend zijn," zegt Jan de Vries. De scheuren in de muren worden vervolgens op advies van de TU Eindhoven gedicht met een soort kunsthars die elastisch blijft.

Voor de stutwerkzaamheden is het noodzakelijk dat het natuurstenen liturgisch centrum dat in 1975 in de kerk werd aangebracht wordt verwijderd. Dat centrum wordt na de stutwerkzaamheden weer terug geplaatst.

Het dak van de kerk moet, inclusief houtwerk, pannen en lood, vervangen worden. De boogdecoraties van stucwerk op de gevel evenals het ijzeren met stucwerk beklede raam boven de deur moeten vervangen worden en het totale klokkentorentje inclusief ijzerwerk eveneens. Dat laatste gaat gebeuren op de werf van de aannemer. De klok, gegoten door de Koninklijke Eijsbouts in Asten, krijgt in Asten een revisie. Als finishing touch zal het schilderwerk aan het kerkgebouw nog onderhanden worden genomen.

Financiering

Zoals eerder vermeld zou de renovatie van kerk, zondagsschool en pastorie in totaal een kleine anderhalf miljoen gaan kosten. Hoe goed Jan de Vries inmiddels is ingevoerd in het werven van fondsen, dat bedrag is niet bij elkaar gehaald en de Protestantse Gemeente Helenaveen heeft zelf geen vermogen. Wel zijn er allerlei acties opgezet en wordt de restauratie ook door de gemeenschap en sympathisanten gesteund.

De Vries: "Ook met kleine acties als een rommelmarkt en stenenactie proberen we geld binnen te krijgen. Alle kleine beetjes helpen. Het is een kwestie van de lange adem," zegt Jan de Vries. Op zaterdag 21 augustus wordt er bij de kerk aan de Soemeersingel van 11.30 tot 16.00 uur ook weer een rommelmarkt gehouden.

Gerard Bakker: "Nu we het geld voor de restauratie van de kerk wel nagenoeg bij elkaar hebben, concentreren we ons daarop en hopen we daarmee ook in oktober te starten. 't Is wel nodig geweest dat we het geld van sponsoren voor het hele project nu gebruiken voor de restauratie van de kerk. Daarna gaan we ons vastbijten in de verdere fondsenwerving voor de restauratie van de zondagsschool die in totaal ruim twee ton kost. Voor restauratie van de pastorie heeft het Rijk een subsidie toegezegd van 352.000 euro. De totale restauratie zal ongeveer twee ton duurder uitvallen. Daarvoor hebben we voorlopig nog geen geld. We hopen die toezegging te kunnen verlengen met het oog op een toekomstige optie. Over een jaar of twee zullen de huidige bewoners, onze kosteres, verhuisd zijn en mogelijk zullen we dan de pastorie verkopen. De nieuwe eigenaar kan dan eventuele comfortaanpassingen gelijktijdig met de restauratie van de pastorie uitvoeren. Dat zou mooi zijn. 't Is natuurlijk een prachtig plekje om te wonen, maar voor de kerkenraad is het onderhoud van het hele ensemble toch wel een geweldige financiële last."

Toekomst

De Protestantse Gemeente Helenaveen telt ongeveer 140 gemeenteleden. Gemiddeld zo'n 25 tot 40 mensen bezoeken de diensten. In de zomer zijn 't er wat meer. Dan komen er ook toeristen kerken.

Na de restauratie van de kerk en de zondagsschool, die nu als gemeenschapsruimte in gebruik is, zal er geld nodig zijn om de gebouwen te blijven onderhouden. De Protestantse Gemeente Helenaveen onderzoekt mogelijkheden om uit een breder gebruik van de gebouwen meer inkomsten te genereren. De akoestiek van de kerk is door het gestucte gewelfde plafond uitstekend en zou zich daarmee lenen voor concerten en lezingen. De zondagsschool zou ook het centraal punt in een begeleide Peelwandeling kunnen zijn met informatie, rondleiding door de kerk en koffie of thee. Verder zou de kerk trouwlustigen uit de regio een bijzondere en idyllische entourage, eventueel inclusief Peelwandeling en wie weet in de toekomst (huwelijks)boottocht, kunnen bieden.

Hoe en of die extra initiatieven vorm gaan krijgen is nog onzeker. Wel is zeker dat daarvoor dan ook extra vrijwilligers nodig zijn. "Die kunnen zich alvast bij mij melden," zegt Jan de Vries, nu zeventig, die het na de restauratie toch wat rustiger aan wil gaan doen.